

Handläggare
Conny Carlsson

Till
Östermalms stadsdelsnämnd
Sammanträde 140313

Redovisning av genomförd tillsyn gällande försäljning av folköl och tobak 2013

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningen föreslår nämnden att godkänna förvaltningens redovisning av genomförd tillsyn gällande försäljning av folköl och tobak 2013.

Göran Månsson
stadsdelsdirektör

Eva Broström
avdelningschef

Sammanfattning

Östermalms stadsdelsnämnd har i uppdrag att årligen kontrollera de handlare som har tillstånd att sälja folköl respektive tobak. För att underlätta såväl planering och uppföljning som resursfördelning har stadsdelsförvaltningen upprättat en tillsynsplan.

Fält & Preventionsenheten utvecklade under 2010 en ny modell för tillsynsarbetet. Den går ut på att närpolisen informeras innan tillsynsbesök om vilka datum tillsynen sker, att Fält- och prevention alltid arbetar två och två samt att tobakslager och utrymmen vid och under disk kontrolleras. Även under 2013 har denna modell utvecklats och gett bra effekt.

Under 2013 har varken förbud att sälja folköl, varningar eller föreläggande med vite meddelats enligt tobakslagen. Fält- och prevention har gjort två beslag i stadsdelen under året. Samma siffra år 2012 var ett respektive tio beslag 2011. Enheten har även gjort beslag vid assistans i flera andra stadsdelar samt i kommuner i Stockholms Län. Ett av beslagen i stadsdelen utgjordes av tobak med engelsk varningstext. Totalt: 2880 cigaretter. Stadsdelsförvaltningen har genomfört tillsynsbesök i den utsträckning som riktlinjerna föreskriver och två tobaksärenden har öppnats.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom Barn och Ungdoms avdelning.

Bakgrund

Östermalms stadsdelsnämnd har i uppdrag att årligen kontrollera de handlare som har tillstånd att sälja folköl respektive tobak.

Kommunfullmäktige har fastställt riktlinjer för folköls- och tobakstillsynen och dessa har reviderats senast under 2010. Tillsynsbesöken ska dokumenteras. För detta ändamål finns särskilda tillsynsblanketter. Samtliga stadsdelsnämnder har tillgång till stadens gemen-samma IT-stöd, benämnt OL2. I systemet finns alla försäljningsställen i staden registrerade. I anslutning till försäljningsstället lägger stadsdelsförvaltningarna in uppgifter om genomförd tillsyn.

Stor del av tillsynsarbetet har lagts på att informera handlarna. Om förvaltningen upptäcker att någon handlare bryter mot gällande lagstiftning eller bestämmelser kommer förvaltningen att anmäla detta till polismyndigheten eller återkomma till nämnden i det ärendet.

Kommunen fick i och med lagändringen 2010 ansvaret för tillsynen av märkningen av tobaksvaror. Tidigare har denna tillsyn legat på Statens folkhälsoinstitut. Polis-myndigheten blev vid samma tidpunkt tillsynsmyndighet tillsammans med kommunen. Anmälningsskyldigheten har också skärpts och det är idag straffbart att inte anmäla till kommunen att man säljer tobaksvaror. Till anmälan ska programmet för försäljningsställets egenkontroll bifogas.

Ärendet

Rutiner för tillsyn

Stadsdelsförvaltningen ska årligen göra minst ett tillsynsbesök hos handlare som säljer tobak och/eller folköl. Vid tillsynen kontrolleras exteriören för att se till att det inte förekommer otillåten skyltning av tobak i form av affischer, trottoarpratere etc.

Därefter görs en inre tillsyn vilket innebär en genomgång av tobaksvaror när det gäller märkning med varningstext av paketen. Om försäljning av vattenpipstobak förkommer ska även dessa paket var märkta med svensk varningstext. Dekaler med upplysning om tillåten ålder för inköp av tobak ska vara synligt uppsatta vid kassan. När det gäller folköl ska dessa varor inte vara placerade på ett för kunden påträngande sätt. Folkölen bör dessutom vara skyltade med gällande åldersgräns.

När denna genomgång är gjord legitimerar sig tjänstemannen och ber handlaren att uppvisa registreringsbevis för verksamheten samt egenkontrollprogrammet. Egenkontrollprogrammet är ett dokument som handlaren är tvungen att informera den anställde om. Programmet innehåller de gällande lagar och förordningar som är fastställda för försäljning av tobak och folköl. Vidare går den tillsynsansvarig igenom ett tillsynsprotokoll där handlaren får svara på vilka rutiner han har då underåriga vill köpa tobak eller folköl. Därefter undertecknar handlaren protokollet.

I och med de lagändringar 2010 så har den tillsynsansvarig blivit mer aktiv i att sprida den information som finns inom tobaks- och folkölsområdet. Att bjuda in sig till personalmöten hos handlarna för att sprida denna information har blivit en rutin i det preventiva arbetet.

Sanktioner

Enligt alkohollagen kan den som säljer folköl bli föremål för administrativt ingripande om bestämmelserna i alkohollagen inte följs. För folköl kan ett försäljningsförbud meddelas på 6 eller 12 månader. Om förbud anses vara en alltför ingripande åtgärd kan en varning meddelas istället. Enligt tobakslagen kan kommunen förelägga tobakshandlare att vidta åtgärder som förhoppningsvis bidrar till att avhjälpa problemet. Ett föreläggande kan förenas med ett vite. Det finns även en möjlighet att meddela ett förbud enligt tobakslagen. Beslut fattas i enlighet med delegationsordningarna för respektive stadsdelsnämnd.

Modell för Folköl & Tobakstillsyn på Östermalm

Under hösten 2010 utvecklade Fält & Preventionseenheten en ny modell för tillsynsarbetet. Den går ut på att närpolisen informeras innan tillsynsbesök om vilka datum tillsynen sker, att Fält- och prevention alltid arbetar två och två samt att tobakslager och utrymmen vid och under disk kontrolleras. Vid upptäckt av olagliga tobaksvaror kontaktas polis för beslag samt upprättande av anmälan om brott mot tobakslagen.

Modellen har gett god effekt och detta har uppmärksammats av Länsstyrelsen i Stockholms Län som har beviljats bidrag av Folkhälsoinstitutet (FHI) så att enheten under året kunnat sprida sin metod att arbeta inom flera av Stockholms Stads stadsdelar men främst i kommunerna i länet. Modellen har även fått stor genomslagskraft i media och "Östermalmsmodellen" har även gjort att enheten föreläst och varit polis och tobakshandläggare behjälplig på Södermalms SDF, i Botkyrka kommun, Järfälla kommun, samt i Dalarna län, Norrbottens län och Västerbottens län under året. Totalt har enheten gjort 80 tillsynsbesök på olika butiker i länet utöver besöken på Östermalms butiker.

Tillsynsplan 2014

Tillsyn av butikernas folköl- och tobaksförsäljning ska ske minst en gång per år eller då anledning finns att misstänka att butikens försäljning strider mot alkohollagens eller tobakslagens bestämmelser. För att underlätta såväl planering och uppföljning som resursfördelning har stadsdelsförvaltningen upprättat en tillsynsplan.

- Stadsdelen är indelad i mindre områden.
- Polisen är tillsynsmyndighet tillsammans med stadsdelsförvaltningen. Inför varje tillsynsbesök informerar fält- och preventionseenheten närpolisen om vilka datum tillsynen ska ske.
- Tillsynen görs av fält- och preventionseenheten. Tjänstemännen arbetar två och två samt kontrollerar noga tobakslager och utrymmen vid och under disk. Finns det misstanke om att något

försäljningsställe säljer öl eller tobak till minderåriga kontaktas polisen.

- Under året besöker ansvarig tjänsteman oanmält samtliga försäljningsställen för kontroll av egentillsynsprogrammen.
- Ansvarig tjänsteman kontrollerar att utbudet av matvaror överensstämmer med stadens norm för matvarusortiment, talar med butiksägare och personal och begär att få se egentillsynsprogrammet och kontrollerar att det följs för de handlare som säljer folköl.
- Vidare kontrolleras att butiken har en väl synlig information om gällande regler i alkohol- och tobakslagstiftningen.
- Vid misstanke om att gällande bestämmelser inte följs utreds detta.
- Om förvaltningen upptäcker att någon handlare bryter mot bestämmelser där kommunen kan meddela försäljningsförbud kommer förvaltningen att återkomma till nämnden i det ärendet.
- Redovisning av genomförd tillsyn av försäljning av folköl och tobak görs i februari-mars 2015.

Statistik 2013

Enligt riktlinjerna för folköls- och tobakstillsynen ska tillsynen ske på de försäljnings-ställen som anmält försäljning av folköl och/eller tobak. Det kan finnas försäljningsställen som inte anmält folköls- och/eller tobaksförsäljning. Mörkertalet är förmodligen inte särskilt högt i och med att stadsdelsförvaltningen besöker butikerna årligen och då upptäcker eventuella nytillkomna. Sedan 2008 har stadsdelsförvaltningen påträffat över 35 nya försäljningsställen.

I Östermalms stadsdelsområde fanns det vid utgången av 2013 totalt 104 försäljnings-ställen registrerade i ärendehanteringssystemet för folköls- och tobakstillsynen OL2.

Av dessa försäljningsställen sålde 55 folköl och 101 sålde tobaksvaror. Dessa siffror avser de som anmält till stadsdelsförvaltningen att de säljer folköl och/eller tobak.

Stadsdelsförvaltningen har genomfört tillsynsbesök i den utsträckning som riktlinjerna föreskriver. Under 2013 har varken förbud att sälja folköl, varningar eller föreläggande med vite meddelats enligt tobakslagen.

Beslag av tobak 2013

Den nya modellen har gett tydliga resultat. Föregående år gjorde vi tillsammans med polisen två beslag. De tidigare problemen med andra felaktigt märkta tobaksprodukter såsom vattenpiptobak, Juicy och så kallade Bluntwraps (Bluntwraps och Juicy är en sorts cigarethylsa gjord av tobak) har vi inte uppmärksammat under året.

I tabellerna nedan framgår hur många försäljningsställen det finns, fördelningen av genomförda besök samt genomförda beslag.

Antal försäljningsställen och försäljningslag

Östermalm	Antal	Öl	Tobak
	104	55	101

Genomförda besök i Östermalms stadsdel

2013	2012	2011
100 st.	104 st.	222 st.

Genomförda beslag i Östermalms stadsdel

Den totala beslagtagna mängden cigaretter och rulltobak uppgår till:

	2013	2012	2011	2010
Cigaretter	2880 st	520 st	10080 st	2200 st
Rulltobak	3 paket (75 gr)	141 paket (7 kg)	28 paket (1,4 kg)	
Vattenpipstobak	4 paket (800 gr)			

Förvaltningens synpunkter

Östermalms stadsdelsförvaltning har under 2013 genomfört tillsyn hos samtliga handlare som har tillstånd att sälja folköl och tobak. Kravet på årlig tillsyn av tobaks- och folkölsförsäljning är därmed uppfyllt under 2013. Den tillämpade modellen för tillsyn med förhandsanmälan till polisen har visat goda resultat.

En väsentlig skillnad från tiden innan 2010 då provköp genomfördes, och som var ett kontrollinstrument för tillsynen utifrån tidigare riktlinjer var tillåtet. När nu metoden inte är tillåten, har vi idag inga andra lika effektiva metoder för att förebygga försäljning av öl och tobak till tonåringar under 18 år. Nu blir det mer fråga om en indirekt tillsyn genom kontroll av handlarnas rutiner, att de har system för egenkontroll etc. Detta medför att en del av tillsynsarbetet läggs på information till handlarna.